EL PROCÉS D'ESTANDARDITZACIÓ DEL CATALÀ

0. Objectius de la ponència

a) Revisar l'estat actual dels processos de normativització i estandardització en la llengua catalana.

b) Diagnosticar quines són les principals deficiències (en la codificació, en l'ús social, en la vehiculació, elaboració i cultivació actuals) que poden entrebancar l'estandardització desitjable per al català.

c) Dissenyar el model d'estandardització possible i desitjable per a la llengua catalana, tenint en compte les característiques internes d'aquesta i els condicionaments socials.

d) Proposar la política lingüística (actuacions en el camp científic i de recerca, lingüístico-normatiu, político-institucional, etc.) a portar a terme per assolir els objectius proposats.

1. Qüestions prèvies

1.1. Els processos de normativització, i sobretot els inclosos sota el rètol d'*estandardització*, només tenen sentit (és a dir, són socialment compresos i acceptats) i podran en realitat portar-se a terme si hi ha la voluntat social o almenys institucional (l'una pot condicionar l'altra) i per tant la perspectiva d'una normalització social de l'idioma, és a dir, l'adquisició de nous àmbits d'ús —exactament, de tots els àmbits d'ús d'una societat moderna— o, segons la terminologia actual, la reorganització de les funcions lingüístiques de la societat. Els processos lingüístics que ací estudiarem pel que fa al català (normativització i estandardització) són precisament els correlats lingüístics (readaptació de les funcions socials de la llengua a unes condicions «externes» canviants) dels processos socials de la normalització, imprescindible perquè el projecte conjunt tingui coherència, viabilitat i, doncs, les màximes possibilitats d'èxit.

Precisament és la gran distància en la voluntat normalitzadora i en la normalització real als diferents territoris de la llengua el que planteja les principals dificultats per acoblar un procés d'estandardització coherent i unitari. L'absència d'aquesta voluntat i perspectiva en algunes zones —per exemple el País Valencià o la Catalunya del Nord— farien potser innecessari i encara impossible de parlar sobre l'estandardització amb un mínim de dades, experiència o prospectiva, si no hi fèiem jugar la imaginació i l'esperança en un canvi substancial de les condicions sociolingüístiques, fet ben improbable, si volem ésser objectius.

1.2. Tampoc no té gaire sentit plantejar-se l'estandardització unitària de la llengua catalana si no es produeix una intensificació de les interaccions entre totes les parts

integrants de la comunitat lingüística, interacció que hauria de portar a la creació d'un únic espai de comunciació català i en la qual tenen un paper primordial els poderosos mitjans de comunicació de massa moderns. Aquesta qüestió incideix de ple en el terreny institucional. El fet que la nostra comunitat lingüística estigui fraccionada, primer entre dos estats, i després per unes comunitats autònomes sense la necessària coordinació, és un dels grans obstacles per a aqueixa estandardització, que caldrà afrontar molt seriosament.

1.3.Finalment, alguns sociolingüistes han destacat que la difusió d'una varietat estandarditzada només és possible amb l'existència d'una consciència de comunitat. Els tres factors —normalització social, interacció i consciència— són interdependents i inseparables. Essent encara la consciència de comunitat un fet minoritari en el cas català, cal que els altres dos factors esmentats es despleguin de forma paral·lela i interaccionada. Altrament no es concebible cap normalització real.

2. Conceptes i terminologia

2.0.Hem d'aclarir abans que res que per llengua estàndard no entenem un determinat *registre* o *nivell mitjà* , tal com sovint s'entén en el nostre país (cf. López del Castillo), sinó una determinada *varietat* supradialectal, sorgida a partir d'un procés de codificació, susceptible en principi d'associar-se a qualsevol registre, més formal o més informal (fins i tot col·loquial), si bé la seva raó de ser primària és satisfer amb eficàcia la necessitat d'una comunicació generalitzada i neutra entre els membres d'una comunitat lingüística. Normalment, les llengües estàndard esdevenen model de referència i norma de correcció per a tots els parlants.

2.1.Seguint bàsicament Haugen, les nocions i els termes de cadascuna de les fases o dels processos que proposem són els següents:

a) Normativització: *selecció* d'una varietat lingüística de la qual hom vol ampliar els àmbits d'ús i *codificació* d'aquesta. La codificació és l'operació conduent a dotar aquella varietat lingüística de les característiques formals necessàries per ocupar els nous àmbits a què aspira. Consisteix a fixar l'ortografia i a reduir al màxim possible la variació formal per tal d'aconseguir una varietat lingüística que garanteixi una comunicació òptima (ràpida, eficaç i segura) entre els parlants de totes les zones geogràfiques, totes les edats i tots els grups socials. La varietat codificada, dotada d'una significació i un funcionament clarament establerts està destinada a posseir la màxima funcionalitat i el màxim valor d'ús. Una llengua codificada no és, però, encara una llengua estandarditzada. Per a això li cal experimentar la segona fase del procés.

b) Estandardització: vessant lingüístic del procés de vehiculació de les propostes que resulten de la codificació i de l'elaboració, a les quals s'afegeixen noves creacions expressives potenciades pel cultiu. Porta, doncs, al coneixement implícit i a l'ús espontani, per part dels parlants, de la varietat estàndard i a l'estabilització del sistema de registres socials (Lamuela 1984: 74-75).

Processos:

b.1.Vehiculació: difusió de la norma o, més àmpliament, de la varietat codificada a través de tots els mitjans: escola, literatura, manuals, *mass-media*, usos formals en general.

b.2.Elaboració (cf. Lamuela 1984): «Feina que consisteix a dotar una llengua dels recursos lèxics i sintàctics propis dels estils que corresponen a aquests discursos i dels termes i de les fórmules necessaris per als llenguatges sectorials.» Es tracta d'una tasca més o menys «de laboratori», com la codificació. Tot i això, hom pot incloure aquest procés dins l'anomenada fase d'estandardització, atès que, amb la cultivació, s'adreça al desenvolupament de les capacitats (denotatives i connotatives, respectivament) de l'idioma i que ambdós processos s'emmarquen necessàriament (i molt més que la codificació) en un procés social d'ús creixent de l'idioma.

b.3.Cultivació. Entenem com a cultivació aquella «activitat de creació lingüística més espontània i més orientada cap a la creativitat» (Lamuela 1984: 74). Hem de tenir en compte, però, que «el cultiu de la llengua és simplement inconcebible fora del procés de vehiculació» (*ibid.*).

No es pot dir que una llengua (varietat codificada) hagi assolit uns nivells mínims d'estandardització (varietat estàndard) fins que no s'han acomplert en un grau suficient tots els processos esmentats i l'idioma ha arribat a un ús ple en tots els àmbits socials.

3. Estat actual del procés de normativització i estandardització de la llengua catalana

3.1.Normativització

Procés acomplert en línies generals, tot i que resten alguns aspectes per acabar de fixar (*ser* i *estar*, *per* i *per a*), així com l'establiment d'un model normatiu de pronunciació. La normativa catalana en vigor gaudeix, a més, d'una completa acceptació en tot el territori, descomptant alguns sectors secessionistes —especialment al País Valencià—, les maniobres dels quals només responen, més que res, a la voluntat d'impedir la normalització de l'idioma.

Serà bo que ens aturem un moment a reflexionar sobre el model seguit en el procés de codificació del català. La llengua ha estat codificada de forma *unitària* i *monocèntrica*. És a dir, d'una banda, la varietat codificada pretén ser vàlida per a tot el domini lingüístic, malgrat les resistències; i d'una altra, la proposta normativa ha estat estudiada i formulada bàsicament a partir d'un sol centre codificador, l'activitat de Fabra i la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Ara bé, a aquesta afirmació del caràcter unitari i monocèntric de la codificació del català, cal fer-hi algunes matisacions.

Per raons sociològiques, i des del punt de vista de l'acceptació social, i de l'adaptació particular de la codificació a zones altres que l'actual comunitat autònoma de Catalunya, es poden constatar trets d'una codificació *policèntrica autònoma*.

Ha fet falta realitzar algunes adaptacions de la normativa a varietats geogràfiques altres que la central, per part d'altres «nuclis» o personalitats vinculats directament a les varietats afectades: al País Valencià, les Normes de Castelló i diversos gramàtics (C. Salvador, Sanchis); a les Illes Balears, sobretot Francesc de B. Moll. Notem que no s'ha fet cap adaptació a la varietat geogràfica nord-occidental, cosa que mostra com pesen els factors psicològics i sociològics en aquesta qüestió. Les varietats normatives introduïdes han estat considerades com a exclusivament pròpies o utilitzables en les respectives zones implicades, i no com a variants vàlides igualment dins una sola varietat codificada per al conjunt de la llengua.

Les causes d'aquestes adaptacions són d'arrel inicialment sòcio-política:

a) Absència de representació suficient i participació equilibrada de tot el domini en el centre codificador inicial.

b) El fet de no tenir en compte suficientment les necessitats i les problemàtiques particulars de tots els territoris.

c) Els prejudicis socials en diverses regions respecte de la unitat de la llengua i la procedència de la normativa, que induïren normativitzacions aparentment independents (o ambiguament autònomes) i nombroses adaptacions.

Les causes, doncs, tenen dos pols: la manca d'adaptació òptima del centre codificador i la seva tasca a les necessitats reals de la diversitat de l'idioma i la manca de comprensió de la societat envers la realitat unitària de la llengua i envers les conseqüents necessitats de la codificació unitària.

Ambdues deficiències, i les conseqüències corresponents en el procés i el resultat de la codificació, han de ser superades definitivament en la fase actual, per a la qual cosa l'acció política institucional té gran responsabilitat. Acció que hauria de consistir en el reconeixement d'un únic centre codificador realment representatiu, l'aclariment definitiu de la unitat lingüística en els sectors populars i l'establiment dels acords que facin falta de tipus intraestatal i internacional.

Hem dit que la codificació ha estat *unitària* i *monocèntrica* amb algunes matisacions. En tercer lloc ha estat de tipus *composicional*: en la llengua codificada s'accepten solucions procedents de varietats geogràfiques diferents. La clau del model composicional és sens dubte el principi de diasistematicitat, criteri que determinà l'adopció de nombroses solucions gràfiques, com la *a* i *e* àtones, la *o* i *u* àtones, la *b* i la *v*, etc. Val a dir, però, que en matèria ortogràfica aquest principi no va ser sempre aplicat; p. ex.: fricatives, palatals sonores, *-iste/-ista*.

El fet d'optar —encara que parcialment— per un model composicional es justificava per la inviabilitat evident de la imposició a tot el conjunt idiomàtic d'una sola varietat geogràfica, promoguda com a varietat codificada estandarditzable. La inviabilitat d'aquest model unitarista per a una codificació de base molt previsiblement barcelonina no conduí sempre, però, a l'aplicació regular del criteri de diasistematicitat (i/o del seu correlat diacrònic: el principi d'historicitat), que haurien menat a una codificació composicional però no necessàriament polimòrfica (amb variació opcional interna). Haguera estat el cas de la preferència i selecció de la morfologia verbal dels incoatius insulars —i clàssics—, que tal vegada hauria estalviat una proliferació d'adaptacions a base d'apel·lar al criteri d'historicitat. Tanmateix, la realitat fou que les solucions barcelonines es tendien a considerar en pocs casos bandejables en la varietat estàndard. La impossibilitat de refusar pel mateix criteri altres variants regionals i la probable no-acceptació d'aquesta solució unitària barcelonina han obligat a recollir una pluralitat de formes d'altres varietats geogràfiques, més capaces de ser justificades i vehiculades en els respectius territoris. El resultat és el *polimorfisme* que ja trobem en la normativa fabriana, incrementat i consagrat en les «adaptacions regionals» posteriors. I no és solament un polimorfisme que existeix contemplant globalment la llengua catalana, sinó que també existeix dins cada una de les normatives corresponents a les varietats geogràfiques (al País Valencià: *servesca, servisca, servixca*; a les Illes Balears: *cantasses, cantassis, cantessis*).

Versemblantment, una darrera fase del procés de reducció de la variació opcional interna inherent a qualsevol estàndard era ajornada per al moment de l'estandardització. Ara caldrà que ens hi encarem.

En el fons d'aquesta qüestió esbossada potser hi ha una voluntat —o un simple resultat?— que hom pot valorar positivament: s'ha preferit un model de codificació i d'estandardització diferent del francès, l'alemany o l'italià, on es produeix una diglòssia interna entre el col·loquial dialectal i la varietat estàndard, que són lingüísticament molt

relativament escassa distància lingüística entre els dialectes catalans i el model codificador seguit permet també una varietat estàndard no gaire distant dels respectius col·loquials, amb els conseqüents avantatges d'acceptació i de vehiculació de la llengua codificada, de permeabilitat del col·loquial a una «depuració» seguint el model de referència de la normativa, i de sensibilitat i acceptació per part de la varietat codificada de les innovacions i aportacions dels col·loquials que evitin un encarcarament i puguin ser útils en l'elaboració i la cultivació.

Es pot comprovar una certa contradicció entre el darrer vessant positiu comentat i la crítica —relativa— a l'excessiu polimorfisme (que en realitat fa possible aquest darrer aspecte). En efecte, ens trobem amb una codificació amb aspectes positius (més fàcil vehiculació i acceptació) però que a la llarga poden entrebancar (no massa, però) un funcionament òptim i unitari de l'estàndard català. Caldria, doncs, aprofitar els avantatges inicials i promoure una estandardització que tendís a reduir —en profit d'unes solucions o d'altres— la variació formal d'origen regional. Caldria veure amb bons ulls tot procés, més o menys espontani, més o menys planificat, d'unificació de variants formals i tenir com a objectiu ideal una llengua estàndard que fos igual per a tots en la forma escrita i que fos susceptible de rebre les diferents pronunciacions regionals. Sobre aquest punt, caldria fer dues observacions:

Primera. En qualsevol cas, aquesta evolució cap a la reducció del polimorfisme entra de ple en el que hem anomenat fase d'*estandardització* i s'escapa, doncs, també de la codificació, que cal acceptar ja des d'ara amb el polimorfisme de partida amb què ens ha arribat (salvant les observacions que hi farem tot seguit). A partir d'ara el que comptarà sobretot és l'ús efectiu de la varietat codificada i la possible evolució que aquesta experimenti, evolució que podrà ser condicionada o induïda, però que haurà de sotmetre's sempre a la prova d'ús continuada.

Segona. En el polimorfisme existent actualment cal distingir, almenys en principi, dos casos com a mínim: 1) aquelles variants que no poden aportar (en la varietat estàndard i en un ús formal utilitari, si més no) cap matisació estilística o denotativa, com ara les formes verbals alternatives o el doble sistema de pronoms febles; i 2) aquelles variants que donen major capacitat d'expressió a la llengua o hi introdueixen matisacions semàntiques interessants (cas de sinònims com *sortir/eixir, buscar/cercar, xic/noi/al·lot*,... cas de distincions com *bastant/prou, llevar/treure, llavar/rentar, torcar/eixugar/assecar, fregar/escurar, cognom/llinatge*, etc.). Mentre en el primer cas hom pot deixar que l'ús opti pel manteniment de la variació, per la classificació en registres diferents de les diverses variants o per la preferència exclusiva per una d'aquestes (preferència induïda, si s'escau), en el segon cas no veiem més que raons per a una vehiculació i un ús generals de totes les variants, que haurien de perdre el seu caràcter exclusivament regional.

Constatem, tanmateix, que alguns aspectes de la normativa, tal com ens han arribat, són objecte de discussió i de propostes de revisió que nosaltres ens limitem a recollir. En alguns casos seria potser possible un aclariment, simplificació, renovació i, en definitva, preparació per a una millor vehiculació i estandardització. Els podríem classificar de la manera següent:

1. Aspectes tractats de manera divergent:
Escriptura de *s-* líquida en estrangerismes
Ús del guionet
Apostrofació davant *s-* líquida, *h* aspirada, sigles, cometes...

Doble negació
Pleonasmes en frases simples i de relatiu
Article personal
Article dels topònims
Usos de *per* i *per a*
Usos de *ser* i *estar*
Concordança del participi
Sistema de pronoms febles datius combinats
Tractament de cortesia (*vós/vostè*)
Increment del tercer grup en l'ús valencià: *patixc/-il/-e/eixo*
Primera persona del primer grup en l'ús balear: *menj, cav*

2. Aspectes tractats uniformement, però problemàtics per:
2.1.Incoherència gramatical o diasistemàtica:
Sufix *-ista* (*-iste*, masculí, a tota la zona occidental)
Grafies dialectals o poc justificades: *enrera/rera/darrera, triomfar, cargol, carbassa, cartró*
(Són casos potser diferents i poc esmenables els doblets *nedar/nadar, arrencar/arrancar, treure/traure, néixer /nàixer, jeure/jaure...*)
2.2.Dificultats de vehiculació:
Noms de les lletres en dialectes occidentals
Lexemes genuïns en desús en comptes dels castellanismes usuals: *disfrutar/gaudir/fruir, entregar/lliurar, cuidar/curar, inclús/àdhuc, quarto/habitació, tio/oncle, barco/vaixell*

3. Aspectes encara no tractats, almenys a fons:
Política d'incorporació gràfica i oral d'estrangerismes
Normes generals de pronúncia
Lèxic i fraseologia en general, pendents d'un recull exhaustiu (i de vehiculació i aprofitament en l'elaboració i la cultivació literàries actuals)

3.2 Estandardització

Es tracta d'un procés iniciat fa poc temps, a un grau socialment significatiu, de bell nou, a Catalunya i, en menor mesura, a les Balears, després del parèntesi de la Dictadura. Cal assenyalar un gran decalatge en els nivells de normalització social de la llengua, i per tant una gran diferència en el grau d'estandardització als diferents territoris.

Per això hi ha perill d'assolir una estandardització consolidada en uns territoris sense la participació d'altres, i sense l'enriquiment que podrien suposar les aportacions lingüístiques d'aquests, perill que els altres territoris es quedin desconnectats, que no se sentin identificats davant una estandardització unilateral, amb un agreujament de les dificultats de normalització social i de les tensions secessionistes. El procés, doncs, ha de ser unitari.

Aquest perill es basa sobretot en la manca de representació proporcionada de tot el domini lingüístic en els òrgans de fixació i control lingüístic, ja al·ludida anteriorment, i en el fet que la situació molt més avançada del procés a Catalunya fa que es consagrin unes solucions com a irreversibles (no sempre les més diasistemàtiques ni les més fàcils de vehicular arreu); i, com a conseqüència, es mantingui un excessiu polimorfisme i es produeixin reticències a una norma de vegades conceptuada erròniament com a centralista.

Doncs bé: aquests problemes poden i han de ser superats en aquest procés d'estandardització, si tenim en compte que ens trobem en una època en què el pes del Principat de Catalunya és molt més relatiu, i el futur de la llengua és molt més precari, i s'ha de ventilar des d'uns pressupòsits molt més massius i globalitzadors. És més: alguns dels resultats menys útils de la codificació (com l'excessiu polimorfisme de base regional) poden ser superats si s'aconsegueix un procés unitari, coordinat des de dalt, sintonitzat des de baix i confluent en els resultats. Això sense deixar de tenir present que es tracta d'un procés social (guiable, però només fins a un cert punt) i que les tensions i reticències poden ser encara prou consistents —i manipulables— en àmplies zones.

Com hem dit, els processos implicats en l'estandardització són la vehiculació, l'elaboració i la cultivació. Parlem de cada un d'ells.

Respecte a la *vehiculació*, cal dir que els graus de difusió, acceptació i coneixement de la varietat codificada són molt diferents als diversos territoris i als diversos àmbits. Al canal escolar —on existeix— la vehiculació és completament separada: el material de text és diferent o adaptat a cada territori, no hi ha programes homogenis i el professorat és completament independent. Aquests inconvenients potser són (han estat, donades les circumstàncies) inevitables en un primer moment davant una acceptació social, però cal superar-los tan aviat com sigui possible, progressivament (en uns casos caldrà la coordinació institucional, simplement). Pel que fa als llibres de text, cal reconèixer que les realitats lingüístiques de partida plantegen dificultats diferenciades que l'hauran de tenir ben presents, si hom vol ser eficaç. Això, però, es pot aconseguir bé mitjançant adaptacions o, molt millor encara, amb l'adequació de qualsevol material didàctic a les més significatives i diverses problemàtiques del domini lingüístic: amb texts unitaris sense adaptacions. En tot cas es tracta de vies d'acostament que haurien de ser encoratjades, almenys experimentalment, per les institucions de govern.

Pel que fa al conjunt de mitjans de vehiculació (*mass-media*, escola, llibres, etc.) es pot constatar la tendència a vehicular només, de les solucions normatives, aquelles que ja existien en un determinat dialecte o que es consideren de molt fàcil acceptació per una por (o comoditat?) excessiva davant la superació de l'acceptació social i la «prova d'ús».

S'empobreix així unilateralment la composicionalitat de la codificació fabriana, s'augmenta la distància amb les possibles o probables o potser preferibles solucions estandarditzades assolides a altres zones i es tanca la via a un procés unitari on càpiguen les aportacions de tots els dialectes. Ja hem vist que la concurrència de sinònims i expressions equivalents sovint és enriquidora, i no sols cal mantenir aquesta diversitat, sinó que cal vehicular-la en totes les direccions (fenomen anomenat *transdialectalització*). Quan aquest polimorfisme no sigui productiu o útil, les opcions a promoure, en principi, poden no ser sempre les centrals, posem per cas. En tots aquests casos l'existència de mitjans de comunicació unitaris, amb la presència i participació de parlants de totes les varietats geogràfiques, pot reforçar la vehiculació i promoció d'elements no presents en la pròpia varietat, amb molta més naturalitat i eficàcia.

La promoció de variants més unitàries, cal sotmetre-la a una seqüenciació progressiva i a una prova d'ús constant (*feed-back* o comprovació de l'acceptació per part de la comunitat parlant). Aquesta tasca hauria de ser encomanada, com ja s'esdevé al Quebec, a una institució coordinadora del procés d'estandardització que caldria crear. Aquest organisme unitari, amb suport institucional, hauria de ser l'encarregat de fer propostes de vehiculació homogènia i de supervisar-ne i orientar-ne el procés en tot el territori i en tots els mitjans de comunicació públics i privats.

Podem afegir encara algunes altres propostes respecte a la vehiculació de l'estàndard:

Convé evitar la culpabilització dels parlants respecte de la pròpia varietat col·loquial i aclarir per tots els mitjans la vàlua de les varietats de tot tipus (cada una en el seu àmbit apropiat) i la funció real de l'estàndard: no substituir els col·loquials sinó completar l'ús de la llengua en àmbits de comunicació més formals i més generals. Com més normalitzada sigui la situació de la llengua i més clara la funció referencial de l'estàndard, els col·loquials tendiran a acostar-s'hi naturalment, sobretot si no es força un distanciament norma-llengua parlada. Tot i això, cal no oblidar que societats amb llengües perfectament estandarditzades mantenen grans distàncies entre els col·loquials i l'estàndard.

Convé insistir tant en l'aspecte normatiu (coneixement correcte de les regles de la llengua codificada) i d'unificació com en l'enriquiment expressiu: amb la recuperació de recursos del propi dialecte, amb el coneixement i ús dels d'altres varietats (transdialectalització) i, en la mesura que vagin consolidant-se aquestes tendències, mitjançant l'especialització expressiva i denotativa.

Cal promoure també el coneixement passiu, fins i tot dels trets considerats no «estàndard» de les altres varietats. L'escola i tots els altres mitjans de vehiculació han de contribuir a facilitar la intercomunicació entre els catalanoparlants no sols a través dels registres formals.

Passem ara a parlar d'un altre procés implicat: l'*elaboració*.

Es constata també una gran diferència en l'estudi i les propostes d'elaboració a cada territori, cosa que depèn del nivell de normalització social i, doncs, de la necessitat de fixació i difusió de llenguatges sectorials (tecnolectes).

Nombrosos vocabularis especialitzats, formularis, alguns manuals d'estil... han estat elaborats —pertot, però sobretot, és clar, a Catalunya, i per la mateixa Generalitat— sense coordinació i sense una visió unitària i composicional de l'idioma, tret d'honroses excepcions, com l'Escola d'Administració Pública de Catalunya. Es prescindeix sovint, amb l'empobriment i el distanciament corresponents, d'una àmplia sèrie de recursos lèxics, sintàctics, fraseològics, etc., de dialectes altres que el propi del redactor.

En aquest apartat seria adequada una major planificació de les necessitats immediates i a termini mitjà en l'elaboració de l'estàndard, amb un establiment de prioritats, fonts de dades i una organització estable de les tasques dins una institució especialitzada (el recent TERMCAT pot ser-ne el germen).

És igualment necessària una coordinació total de tot el domini lingüístic, amb participació integrada orgànicament de representants i especialistes de tots els territoris.

Cal tenir en compte el cabal lingüístic i l'ús actual de totes les varietats de l'idioma, sense donar preferència sistemàtica o exclusiva a les d'una o altra, tal com de vegades s'esdevé per ignorància o comoditat.

Cal no oblidar tampoc en l'elaboració les possibilitats d'acceptació i d'ús que les propostes de terminologia i fraseologia especialitzades, d'estil, etc., poden tenir a *tot* el territori, i arbitrar uns mitjans de difusió efectius i unitaris per a tot el domini lingüístic, sempre que sigui possible.

Per a tots els objectius esmentats considerem imprescindible una coordinació institucional dels organismes polítics dels territoris de llengua catalana, els quals hauran d'acordar les institucions especialitzades a què hom ha d'encomanar aquestes elaboracions, hauran de proveir la formació i el treball coordinat dels especialistes, garantint la participació proporcionada de representants i varietats de tot el domini, i assegurar i avalar la difusió i la utilització efectiva de les propostes d'elaboració dels especialistes.

En aquesta línia, una institució oficialitzada per totes les administracions del domini lingüístic, a l'estil de l'Office de la langue française (Quebec), podria prendre com a base les tasques ja iniciades del TERMCAT de l'IEC.

I finalment tenim la *cultivació*. Com en qualsevol societat moderna, les preferències lingüístiques dels grans nuclis de població, els més influents, normalment seran les que predominaran en català. És un fenomen inevitable que cal acceptar simplement. En el nostre cas, però, el repte consisteix a integrar aquesta tria en un procés unitari d'estandardització, on l'acceptació final d'unes opcions o d'altres no sigui vista com una imposició o una claudicació, sinó que consisteixi efectivament en un procés de generalització en què tots han participat. El repte consisteix també a fer veure i aconseguir que les solucions dels grans nuclis de població no han de ser sempre les presents en les varietats autòctones de partida, sinó particularment les que des d'un punt de vista estrictament lingüístic (la genuïnitat, la diasistematicitat, la integració, la utilitat comunicativa) poden ser considerades preferibles per al futur de la llengua.

L'esforç per acostar l'ús públic de la llengua a l'estàndard en determinats àmbits (doblatges, entrevistes, etc.) no és sempre simètric en totes les zones ni proporcional al grau d'acceptació previsible en cadascuna. Així trobem que en territoris on la receptivitat de l'estàndard és molt gran (Principat de Catalunya) hi ha una regressió en la difusió de formes considerades preferibles fins ara per raons diverses (pruïja populista, preocupació excessiva per la versemblança), mentre que en altres on l'acceptabilitat és més problemàtica es fan esforços considerablement més intensos.

4. Conclusions

1. Un procés d'estandardització viable per a la llengua catalana necessita integrar-se en un inequívoc procés unitari de normalització lingüística. Aquest exigeix una imprescindible i decidida intervenció institucional coordinada a tot el domini lingüístic.

2. Aquesta intervenció institucional coordinada i tot el conjunt de mesures que se'n deriven són impossibles sense una declaració oficial explícita i definitiva de la unitat de la llengua per part de les comunitats autònomes implicades, i, preferiblement, del mateix Estat espanyol, declaració oberta a l'adhesió dels estats andorrà, francès i italià.

Aquest reconeixement al més alt nivell institucional hauria de preveure la instrumentalització d'uns òrgans comuns permanents de col·laboració i coordinació entre les institucions signants en tots els temes que puguin afectar la llengua i la seva normalització.

No podem ni volem oblidar ací la responsabilitat principal que adquireixen les més altes institucions i forces polítiques —sobretot les del Principat de Catalunya, atès el seu pes i la seva incidència— en la consecució d'aquests acords, sense els quals la viabilitat no sols de l'estandardització sinó de la mateixa llengua, per tant, resulta ben problemàtica en un termini mitjà.

3. Un dels acords prioritaris hauria de consistir en el reconeixement d'un organisme oficial unitari —renovat, si cal— amb representació proporcionada de tot el domini lingüístic, encarregat de portar a terme un estudi continuat de la normativa, de sancionar-la, de revisar-la i d'assessorar-hi permanentment les institucions.

4. El repte actual, acabada en termes generals la codificació, és portar a terme un satisfactori procés d'estandardització, que hauria de ser unitari, composicional i confluent. Respecte a aquest punt, cal fer encara algunes remarques:

a) Un objectiu essencial és consolidar al màxim un espai comunicatiu català unitari, tant en l'àmbit escrit com sobretot en l'àudio-visual, amb una intensa intercomunicació en totes les direccions.

b) Caldria efectuar, sobretot entre els ensenyants i especialment a les zones on l'estandardització està més endarrerida, com al País Valencià o les Illes Balears, una sòlida clarificació sobre la naturalesa i les funcions de la llengua estàndard i els àmbits que reclamen aquesta varietat, no solament en l'ús escrit o llegit sinó en l'ús oral espontani.

c) Cal fer un seguiment unitari de la prova d'ús que permeti parlar dels fenòmens d'estandardització com a generals.

d) La tasca d'elaboració ha de ser realitzada de forma unitària i coordinada, preferiblement amb el suport de l'entesa institucional.

e) La vehiculació de la llengua codificada a través de tots els canals (escola, *mass-media*) ha de tendir a la màxima homogeneïtat, difonent una normativa composicional, i polimòrfica quan calgui, amb la possibilitat de prioritzar de forma general unes solucions, si s'escau, però sense preferències dialectals sistemàtiques. El criteri de priorització en el procés d'estandardització ja no pot ser el de «correcte/incorrecte» (ja establert bàsicament en la normativa) sinó el d'«apropiat/no apropiat» (que hauria de menar a prioritzar unes formes o unes altres en l'ús segons els criteris ja comentats) i el de superació o no de la prova d'ús en últim terme.

G. BIBILONI
J. R. BORRÀS
J. A. CASTELLANOS
L. B. POLANCO